

Cum petere

Competitie (concurrentie) komt van *cum petere*, hetgeen betekent 'samen zoeken'. Dat is iets anders dan wat heden ten dage onder competitie wordt verstaan, nl. de anderen eruit werken! Concurrentie en je met anderen meten zijn op zich gezonde zaken, maar de totale overheersing van het economische, sociale, politieke en zelfs culturele leven door een ware 'concurrentie-ideologie', en de beperktheid van deze ideologie om aan de behoeften van de wereldbevolking te voldoen, zijn ongezond.

De nadruk op concurrentiekracht is bezig van een positieve tot een negatieve factor te verworden; van het beter, doelmatiger en goedkoper produceren tot het uitroeien van andere, concurrerende bedrijven. Van middel is concurrentie doel geworden. Gebrek aan concurrentiekracht betekent dat je uitgesloten wordt van de markt, geen beslissingsmacht meer hebt over je eigen toekomst en afhankelijk bent gemaakt van de sterkere partij. Het is een 'rat race', een wedstrijd die pas ophoudt wanneer alle concurrenten er bij neervallen. We kennen een variatie hierop in het onderwijs waar de dwang groot is om al maar verder te studeren ten einde het verschil met de anderen niet kleiner te laten worden.

Zo ook met 'concurrentievoordelen' in de mondiale economie. Het behouden, verhogen of verkrijgen hiervan is in vele landen een officiële doelstelling geworden, zoals wordt geïllustreerd door het opzetten van een Policy Council for Competitiveness in de Verenigde Staten. Er bestaat zelfs een 'world competitiveness index' (WCI), die dezelfde functie vervult als de ATP voor tennisspelers. Elk jaar geeft de WCI de rangschikking aan van alle landen volgens hun graad van concurrentiekracht. Japan heeft de laatste jaren aan de top gestaan.

We moeten dus een steeds hoger niveau van technologie en produktiviteit halen, steeds minder mensen aan het werk houden, de lonen van diegenen die nog wel werken binnen de perken houden ten einde het hoofd te bieden aan onze concurrenten. Maar wat gebeurt er straks wanneer het laatst werkende bedrijf of land – het slagveld triomferend overziend – plotseling merkt dat er niemand meer is om de o zo concurrerende produkten te kopen omdat ieder ander gemarginaliseerd en werkloos is? We zijn nummer 1, maar alleen op de wereld...

De huidige concurrentie-ideologie is blind voor de stedelijke verloedering, de werkloosheid en de sociale lasten in de industrielanden, alsmede voor de situatie in Oost en Zuid. Ze slaagt er evenmin in sociale rechtvaardigheid, economische doelmatigheid, ecologische duurzaamheid en politieke democratie onder één noemer te brengen. De rijke landen concurreren door de zwaksten in de maatschappij op te offeren. Meer in het algemeen is de logica van de internationale concurrentie het reduceren van diversiteit door al diegenen te elimineren die niet het hoofd kunnen bieden aan de sterkere spelers.

Wanneer het doel slechts is om te 'winnen' zullen er maar weinig overwinnaars zijn. De vele verliezers worden uitgesloten en overgelaten aan hun lot. Een mondiale 'apartheid' en een wereldwijd apartheid-beleid zullen het onverbidelijke gevolg zijn. Terwijl we menen op weg te zijn naar een mondialisering van de economie, zijn we getuige van een nieuwe, geniepige tweedeling, zowel binnen landen als in de wereldeconomie.

De grote kracht van competitie ligt natuurlijk in de oorspronkelijke betekenis van *cum petere*: samen zoeken naar de beste oplossingen voor de problemen en uitdagingen van de 'nieuwe wereld'. We moeten op weg naar een wereld die de concurrentie voorbij is en die niet terugvalt in de wetten van de jungle.

In de tweede alinea van haar Troonrede zei Koningin Beatrix: "Binnen de landen, maar ook tussen de landen, zien wij overal het gevaar van een neerwaartse spiraal van steeds minder samenwerking, en de dreiging van 'eigen volk eerst' in al haar verschijningsvormen. Wij hebben de plicht daartegen stelling te nemen, ieder naar eigen vermogen. Verbondenheid en inzet beginnen dicht bij huis". Helaas weerspiegelt de rest van de Troonrede gewoon de huidige orthodoxie: vrees voor de toename van de internationale concurrentie, dus loonmatiging, kiezen voor een 'echte' pas op de plaats, enz. Het zal wel niemand zijn opgevallen, dat hier sprake is van een directe contradictie: aan de ene kant *cum petere*, aan de andere de neerwaartse spiraal van loonsverlaging om de anderen weg te concurreren.

Is het niet opvallend, dat het opkomen van de overtuiging dat we zijn overgeleverd aan een genadeloze economische oorlog, min of meer samenviel met het einde van de koude oorlog – alsof we nog steeds een externe vijand nodig hebben. Concurrentiefundamentalisten zijn agressief in hun benaderingswijze en eenzijdig in hun oordeel. Zij werken structurele ongelijkheden tussen regio's en landen in de hand en dragen bij tot het creëren van tweespalt en uitsluiting. Iedereen is uitgenodigd voor de lunch, maar slechts enkelen hebben toegang tot de tafel.

De conclusie is duidelijk. We moeten terug naar *cum petere*, gebaseerd op de uitgangspunten van doelmatigheid, verantwoordelijkheid, relevantie en tolerantie. Japan, Europa en de Verenigde Staten moeten een 'samenwerkingspact' tekenen dat uiteindelijk zal moeten uitmonden in een mondiaal 'sociaal contract' dat kan worden voorgelegd aan de andere regio's van de wereld.

Iets om over na te denken ter gelegenheid van de 50e verjaardag van de Verenigde Naties in 1995?

L.J. Emmerij